O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIM VAZIRLIGI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD 21
2025-yil “29” avgust

“TASDIQLAYMAN”
Samarqand davlat pedagogika
instituti rektori
[illegible] Ergashova
2025 y.

IQTISODIY VA IJTIMOIY GEOGRAFIYA I FANINING O‘QUV DASTURI
(kunduzgi va kechki)

3 - kurs

Bilim sohasi:	**100000 - Ta’lim**
Ta’lim sohasi:	**110000 – Ta’lim**
Ta’lim yo‘nalishi:	**60111000 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari ta’lim yo‘nalishi**

Samarqand – 2025

Fan/mavzu kodi IIGMIM310	O‘quv yili 2025-2026	Semestr 5-6	Kreditlar 10
Fan/mavzu turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4/5

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya I	150 (70/80)	150	300

2. **I. Fanning mazmuni**

Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fani, dunyo mamlakatlarining iqtisodiy geografik xususiyatlari, respublikamiz va unga qo‘shni davlatlarining o‘ziga xos geografik o‘rni, tabiiy boyliklari, aholisi va mehnat resurslari, ular xalq xo‘jaligining asosiy xususiyatlari, ishlab chiqarish tarmoqlarining tarkibi va hududiy joylashi, tashqi iktisodiy aloqalari, iqtisodiy rayonlari va ular o‘rtasidagi geografik va ekologik tafovutlar bilan tanishtiradi.

Dunyo siyosiy xaritasidagi mamlakatlar, ularning joylanishi, xususiyatlari, resurslari, aholisi, davlat tuzumi, xujaligi, sanoat tarmoqlari, qishloq xo‘jaligi va transporti, tashqi iqtisodiy aloqalar, Jahon iqtisodiyotida tutgan o‘rni haqidagi ko‘nikmalarilariga ega bo‘lishini ta’minlaydi.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-MODUL. Dunyo siyosiy xaritasi. Dunyo mamlakatlari klassifikatsiyasi

Kirish. Jahon siyosiy xaritasi

Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasida mamlakatlarni o‘rganishimizda ularni xududiy joylanishiga, iqtisodiy geografik joylanishiga baho beriladi. Dunyo siyosiy haritasining shakllanishi. Birinchi va ikkinchi Jahon urushlaridan sungi siyosiy xaritasi.

Dunyo mamlakatlari klassifikatsiyasi

Dunyo mamlakatlari turlari, ularni turkumlashtirish, yuqori rivojlangan, rivojlangan, o‘rta rivojlangan davlatlarga baho berish, ularning dunyo bozoridagi o‘rni.

Jahon tabiiy resurslari

Kishilik jamiyati bilan tabiat o‘rtasidagi munosabatlar, uning tarixiy xususiyatlari. Jahon yoqilg’i, rudali, foylali qazilmalarining materiklar va mamlakatlar bo‘yicha taqsimlanishi. Yer, suv, o‘rmon resurslari geografiyasi. Mineral, energetika, biologik resurslar. Dunyo okeani resurslari, ulardan oqilona foydalanish.

Jahon aholisi geografiyasi

Aholi, oykumena, tabiiy ko‘payish, migratsiya, irq, din, millat, aholining demografik tarkibi, aholining hududiy joylashuvi, urbanizatsiya, shahar, qishloq.

Jahon xo‘jaligi

Jahon iqtisodiyotining umumiy tavsifi. Jahon iqtisodiyotining regionlar bo‘yicha, mamlakatlar bo‘yicha xususiyatlarini o‘rganish. Xo‘jalikning tarmoqlararo tahlili.

Jahon sanoat geografiyasi

Jahon sanoatining xududiy joylanishi, sanoatning ishlab chiqarishdagi ahamiyagi, yirik korxonalar, rivojlangan mamlakatlar sanoat ko‘rsatkichlari

Jahon qishloq xo'jaligi geografiyasi

Yer resurslarining materiklar va regionlar bo'yicha taqsimlanishi. Agrar munosabatlar. Ilmiy texnika taraqqiyotining qishoq xo'jaligini rivojlantirishdaga roli. Jahon dehqonchiligi va chorvachiligi. Intensiv va ekstensiv qishloq xo'jaligiga tasnif.

Jahon transporti va xizmat ko'rsatish sohalari geografiyasi

Dunyo ahamiyatiga ega bo'lgan transport tizimi. Tashqi savdo, yuklarni tashishdagi xalqaro mehnat taqsimotining rivojlanishi. Xizmat ko'rsatish, nomoddiy ishlab chiqarish, aholiga xizmat ko'rsatish, turizm xizmati, moliya xizmati, innovatsiya xizmati, internet xizmati, xalqaro savdo.

Jahon mamlakatlarining regional tavsifi.

Subregionlar, davlat, mamlakat, Yevropa subregionlari, Osiyo subregionlari, Amerika subregionlari, Afrika subregionlari, Avstraliya va Okeaniya subregionlari, xalqaro mehnat taqsimoti.

Yevropa mamlakatlariga umumiy geografik tavsif

Yevropaning ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi. Jahon xaritasida Yevropa. Mintaqaviy ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy xususiyatlarning umumiy ko'rinishi. Yevropa Ittifoqi (EI). Evropa Ittifoqiga a'zo davlatlar. Yevropa integratsiyasi muammolari.

(МГУ) Социально-экономическая география Европы. Европа на карте мира. Обзор региональных социальных, экономических, политических. культурных особенностей. Европейский Союз (ЕС). Страны-члены ЕС. Проблемы европейской интеграции.

https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_G/b_G.K.E_vse_Soc.-econ._geogr._zarubegnyh_stran_2023.pdf

Osiyo mamlakatlariga umumiy geografik tavsif

Osiyo mintaqasining yetakchi iqtisodiyoti davlatlarining ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi. Ichki mintaqaviy farqlar. Aholi geografiyasi. Sanoat va qishloq xo'jaligining yetakchi markazlari. Janubiy, Janubi-Sharqiy va Sharqiy Osiyo mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi. Yaqin Sharq mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi.

(МГУ) Социально-экономическая география стран-ведущих экономик азиатского региона. Внутренние региональные различия. География населения. Ведущие центры промышленности и сельского хозяйства. Социально-экономическая география стран Южной, Юго-Восточной и Восточной Азии Социально-экономическая география стран Ближнего Востока.

https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_G/b_G.K.E_vse_Soc.-econ._geogr._zarubegnyh_stran_2023.pdf

Amerika mamlakatlariga umumiy geografik tavsif

Shimoliy Amerika, Lotin Amerikasi va Karib havzasi mamlakatlari rivojlanishining mintaqaviy ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy xususiyatlarini ko'rib chiqish. Mintaqaning zamonaviy siyosiy xaritasi, uning shakllanish xususiyatlari. Iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlari (birlamchi, ikkilamchi, uchinchi darajali tarmoqlar). Iqtisodiy (shu jumladan energetika) integratsiya. AQSH, Kanada, Braziliya, Meksika, Argentina va boshqalarning yetakchi mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi.

(МГУ) Обзор региональных социальных, экономических, политических особенностей развития стран Северной Америки, Латино-Карибской Америки. Современная политическая карта региона, особенности ее формирования. Ведущие отрасли хозяйства (первичный, вторичный, третичный сектора). Экономическая (в т.ч.

энергетическая) интеграция. Социально-экономическая география ведущих стран США, Канады, Бразилии, Мексики, Аргентины и др.

https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_G/b_G.K.E_vse_Soc.-econ._geogr._zarubegnyh_stran_2023.pdf

Afrika mamlakatlariga umumiy geografik tavsif

Afrika qit'asi mamlakatlari.Yoqilg'i resurslari va ularning bir tomonlama rivojlanishi. Aholi geografiyasi. Urbanizatsiya va aglomeratsiyalarga tavsif. Xo'jalikning har tomonlama rivojlanishi. Uning tarixi. Sanoat tarmoqlari, sanoatning itensivligi. Yirik korporatsiyalar. Eksport, import.

(МГУ) Социально-экономическая география Африки. Проблемы регионального развития. Основные географические отличия Африки от других регионов зарубежного мира. Современная политическая карта региона, особенности ее формирования. Региональное деление африканского континента (Северная, Южная, Западная, Восточная Африка). География населения. Этно-конфессиональный состав. Особенности расселения населения.

https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_G/b_G.K.E_vse_Soc.-econ._geogr._zarubegnyh_stran_2023.pdf

Avstraliya va Okeaniya davlatlari

Avstraliya va Okeaniya davlatlari. Ulardagi demografik vaziyat. Xo'jaligi. Sanoat va qishloq, xo'jaligi tarmoqlari geografiyasi. Tabiiy resurslari, aholisi, xo'jaligi, sanoati, qishloq xo'jaligi, trasporti.

2-MODUL. MARKAZIY OSIYO IQTISODIY VA IJTIMOIY GEOGRAFIYASI

Markaziy Osiyoning geografik o'rni, tabiiy sharoiti va foydali qazilmalari

Markaziy Osiyoning geografik o'rni va chegaralari. Tabiiy sharoiti: relyefi, iqlimi, ichki suvlari. Foydali qazilmalari. Yer, suv, o'rmon, mineral, energetika, biologik resurslari.

Markaziy Osiyo aholisi va mehnat resurslari

Markaziy Osiyoning aholisi, tabiiy ko'payishi, mexanik ko'payishi, din, millat, aholining demografik tarkibi, aholining hududiy joylashuvi, urbanizatsiya, shahar, qishloq aholisi dinamikasi.

Markaziy Osiyo iqtisodiyoti

Markaziy Osiyoning xo'jaligining umumiy tavsifi. Sanoatining hududiy joylashuvi, Mamlakatlarning sanoat ko'rsatkichlari. Markaziy osiyodagi agrar munosabatlar. Qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

Markaziy Osiyo davlatlari (Qozog'iston Respublikasi, Qirg'iziston Respublikasi, Tojikiston Respublikasi, Turkmaniston Respublikasi)

Markaziy Osiyo davlatlariga xususiy geogrfik tavsif. Qozog'iston Respublikasiga umumiy geografik tavsif. Qirg'iziston Respublikasiga umumiy geografik tavsif. Tojikiston Respublikasiga umumiy geografik tavsif. Turkmaniston Respublikasiga umumiy geografik tavsif.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Kirish. Jahon siyosiy xaritasi
2. Dunyo mamlakatlari klassifikatsiyasi

3. Jahon tabiiy resurslari
4. Jahon aholisi geografiyasi
5. Jahon xo'jaligi
6. Jahon sanoat geografiyasi
7. Jahon qishloq xo'jaligi geografiyasi
8. Jahon transporti va xizmat ko'rsatish sohalari geografiyasi
9. Jahon mamlakatlarining regional tavsifi
10. Yevropa mamlakatlariga umumiy geografik tavsif
11. Osiyo mamlakatlariga umumiy geografik tavsif
12. Amerika mamlakatlariga umumiy geografik tavsif
13. Afrika mamlakatlariga umumiy geografik tavsif
14. Avstraliya va Okeaniya davlatlari
15. Markaziy Osiyoning geografik o'rni, tabiiy sharoiti va foydali qazilmalari
16. Markaziy Osiyo aholisi va mehnat resurslari
17. Markaziy Osiyo iqtisodiyoti
18. Markaziy Osiyo davlatlari (Qozog'iston Respublikasi, Qirg'iziston Respublikasi, Tojikiston Respublikasi, Turkmaniston Respublikasi)

Amaliy mashg'ulotlarda mavzularga oid amaliy topshiriqlar bajarish, jadval va diagrammalar to'ldirish, atlas va yozuvsiz xaritada amaliy topshiriqlar bajarish, masalalar yechish, amaliy kuzatish, o'lchash, meteorologik asboblar bilan ishlash amallari bajariladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- Mavzuni og'zaki bayon qilish;
- SWOT tahlili;
- Taqdimot tayyorlash;
- Mo'lumotlarni jadval ko'rinishida ifodalash;
- Yozuvsiz xarita bilan ishlash;
- Videodars tayyorlash;
- Ko'rgazmali qurol tayyorlash;
- Bir soatlik dars ishanma tayyorlash;
- Krassvord tuzish;
- Noananaviy test topshiriqlari tayyorlash;
- Xorijiy adabiyotlardan ma'lumotlarni to'plash, tarjima qilish va tahlil qilish;
- Audio dars tayyorlash;
- Internet ma'lumotlarini to'plash va tahlil qilish;
- Adabiyotlar ro'yxatini tuzish;
- So'rovnoma o'tkazish;

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzulari:

1. Dunyo siyosiy kartasining mintaqaviy shakllanishi va rivojlanishi.
2. Jahon tabiiy resurslari bilan bog'liq bo'lgan ekologik muammolar.
3. Jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlari
4. Jahon aholisning hududiy joylashuvi
5. Jahon transport geografiyasi tahlili
6. Jahon xizmat ko'rsatish sohalari geografiyasi tahlili
7. Tashqi iqtisodiy aloqalar tahlili
8. Jahon mamlakatlarining regional tavsifini tahlil qilish
9. Jahonning global muammolari: oziq-ovqat muammosi

	10. Yevropa qit'asi mamlakatlari xo'jaligining rivojlanishi 11. Osiyo qit'asi mamlakatlari xo'jaligining rivojlanishi 12. Afrika qit'asi mamlakatlari xo'jaligining rivojlanishi 13. Amerika qir'asi mamlakatlari xo'jaligining rivojlanishi 14. Avstraliya va Okeaniya mamlakatlari xo'jaligining rivojlanishi 15. Markaziy Osiyoning dunyo siyosiy xaritasida tutgan o'rni 16. Markaziy Osiyo mamlakatlarida qishloq xo'jalgining rivojlanishi 17. Markaziy Osiyo mamlakatlarida sanoat tarmoqlarining rivojlanishi 18. Markaziy Osiyoning regional tavsifi
3.	**V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** **Talaba bilish kerak:** Talabalarga iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga ta'sir etadigan asosiy omillari bo'yicha, darslik, o'quv qo'llanmalar va mahsus adabiyotlardan bilim egallash jarayonida foydalana bilishlari, o'quv ko'rgazmali vositalar harita, atlas kabilarni o'qiy bilish va ulardan foydalana bilishlari, statistik ma'lumotlardan foydalana bilish, ularni tahlil qila bilishlari, jadval kartagrafik, karta-diagrama materiallaridan foydalana bilishlari va ularni tayorlay bilishlari va baholash **malakalariga ega bo'lishi kerak**
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** - *Modulli o'qitish* - *Loyihaviy ta'lim* - *Muammoli ta'lim* - *Flipped Classroom* - *SWOT tahlili* - *Wenn diagrammasi* - *Debat* - *Assisment* - *Baliq skleti* - *Insert metodi* - *Bumerang*
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, ijod qilish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha amaliy ishni topshirish.
6.	**VIII. Asosiy adabiyotlar** 1. A.A.Qayumov, G'.R.Pardaev, I.N.Islomov Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya (Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi) «BROK CLASS SERVIS» 2015. 2. M.J.Maxmudova - Jahon geografiyasi // Oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik.– Namangan, 2022. – 344 b. 3. J.A.Namozov, F.A.Xamroyeva, D.D.Juraxujayev. Jahon iqtisodiy geografiyasi. O'quv qo'llanma.– Samarqand: "Bilig-ilmiy faoliyat" nashriyoti, 2024, 464 bet. 4. Soliyev A.S., Tashtayeva S.K., Egamberdiyeva M.M. Shaharlar geografiyasi "Barkamol fayz media" 2018. **IX. Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Abdunazarov, L.M. Markaziy osiyo geografiyasi [Matn]: darslik / - Toshkent: Shafoat Nur Fayz, 2020. - 208 b 2. Fedorko V [va boshq.]. Geografiya [Matn]: 10-sinf uchun darslik - Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. — 192 b. 3. Jumaxanov Sh.Z., Toshpo'latov A.M. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya: Masalalar to'plami// Uslubiy qo'llanma. – Namangan, 2019. -156 b 4. Бушуева Л.Все страны мира.Универсальный справочник. Рипол классик.2009 г.

	5. L.M. Abdunazarov, Sh.A. Qambarova, O.Q. Tobirov. Markaziy Osiyo geografiyasi. 2017-yil 6. Safarova N.I. va b. Jahon mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi: T.: Mahalla va Oila, 2022. 7. Soliyev A. Iqtisodiy geografiya: nazariya, metodika va amaliyot. T.: "Kamalak". 2013. 8. O'zbekiston Milliy atlasi. 1-2-jild – Toshkent 2020. **O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING FARMONI** 9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi "O'ZBEKISTON – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni. 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktabrdagi "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5863-son Farmoni. **Axborot manbaalari** 11. http://www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumati portali. 12. https://unilibrary.uz/ - O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi 13. https://library.uzfi.uz/ - Samarqand davlat pedagogika instituti elektron kutubxona axborot tizimi 14. https://www.worldatlas.com/ - interaktiv xaritalar, davlatlar va qit'alar haqidagi ma'lumotlar portali. 15. https://education.nationalgeographic.org - dunyo mo'jizalarini yoritish va ularni asrashga qaratilgan portali. 16. t.me/geografiar_kutubxonasi - geografiya faniga oid ilmiy adabiyotlar telegram kanali
7.	Fan dasturi Samarqand davlat pedagogika instituti o'quv-uslubiy kengashining 2025 yil "___" _____ ____-son bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar va dastur mualliflari:** D.D.Juraxujayev - Samarqand davlat pedagogika instituti Geografiya kafedrasi assistenti.
9.	**Taqrizchilar:** F.A.Xamroyeva - Samarqand davlat pedagogika instituti Geografiya kafedrasi dotsenti (ichki) O.L.Muxamedov - Sharof Rashidov nomidagi SamDU Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya kafedrasi dotsenti (tashqi)

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan 2025-yil uchun tasdiqlangan xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlarning (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education, Academic Ranking of World Universities) reytingida 98-o'rinni egallagan Moskva davlat universitetning Geografiya fakulteti, Geografiya yo'nalishi ("Социально-экономическая география зарубежных стран") dasturlari tahlil qilinib, mazkur fan dasturining bir qator mavzulari mazmuniga singdirildi.

https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_G/b_G,K,E_vse_Soc.-econ._geogr._zarubegnyh_stran_2023.pdf

Fan dastur Tabiiy fanlar fakultetning 2025-yil 23-apreldagi №2 sonli farmoyish bilan tuzulgan ishchi guruh tomonidan maqullangan.

Tuzuvchi:	**D.D.Juraxujayev**
Kafedra mudiri:	**F.A.Xamroyeva**
Fakultet dekani:	**U.N.Mirzayev**
O'quv-ishlar bo'yicha prorektor:	**N.H.Musulmonov**

Samarqand davlat pedagogika instituti
"Geografiya" kafedrasi assistenti D.D.Juraxujayev tomonidan tayyorlangan
"Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" o'quv fan dasturiga

TAQRIZ

Hozirgi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy sohalardagi islohotlar ta'lim tizimida ham yangidan yangi izlanishlarni taqozo etmoqda. Xususan, respublikamizda xorijiy adabiyotlarni o'rganish va ularni respublika oliy ta'lim tizimida joriy qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada "Geografiya" fanida ham salmoqli o'zgarishlar, yangilanishlar ro'y berdi.

"Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" fani geografiya asosiy yo'nalishining nazariy va amaliy evolutsiya natijasi, ya'ni "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" fanining rivojanishi uning turli davrlarda umumiy fan sifatida nomining o'zgarishiga sabab bo'lgan: Insoniyat hamma sohalarida bu sohada keng foydalanib kelmoqda. Ushbu fan rivojlanishi bevosita ahborot texnalogiyalari bilan bevosita bog'liq. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarda Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya har sohada foydalanilib rivojlantirib kelinmoqda. Ayniqsa hozirgi globallashgan axborot texnalogiyalari asrida bu soha yanada rivojlanmoqda. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya – geografiya fanlari tizimida inson xo'jalik faoliyatida bevosita foydalanadigan fan hisoblanadi. Ushbu fanlar qanday nomlanmasin uning mazmun mohiyati ahamiyatliligi o'zgarmaydi. Shu sababdan bu fanni o'rganish muhim hisoblanadi.

Mazkur fan dasturi "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" kursining nazariy asoslarini to'liq qamrab olgan va har bir mavzu bo'yicha talabalar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar keltirib o'tilgan bo'lib, dasturning amaliy mashg'ulot qismi bakalavrlarning nazariy jihatdan egallagan bilimini amaliy mustahkamlashga qaratilgan mavzularni o'z ichiga oladi. Berilgan metodik tavsiyalar amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlarini tashkil etish va o'tkazish talablariga javob beradi.

Ushbu fan dasturi Malaka talablari asosida yozilgan, o'quv rejalariga to'liq mos keladi. Ushbu namunaviy fan dasturi 60111000 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari ta'lim yo'nalishi bakalavr talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, fan dasturni nashr etishga loyiq deb hisoblayman.

Samarqand davlat pedagogika Institute Geografiya kafedrasi mudiri, dotsent: **F.A. Xamroyeva**

Samarqand davlat pedagogika instituti
"Geografiya" kafedrasi assistenti D.D.Juraxujayev tomonidan
tayyorlangan "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" o'quv fan dasturiga

TAQRIZ

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarda, rivojlangan mamlakatlarning ilg'or tajribalari hamda ilm-fan va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan holda ta'limni tashkil etish, kasbga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish, uni mustahkam egallash va nazariy bilimlarning amaliyot bilan keng bog'liqligini ta'minlash, ma'naviy barkamol hamda intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Bu muammolarni hal qilishda fanlar kesimida ilmiy asoslangan, zamonaviy darsliklarni yaratish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya fani ko'plab fanlar bilan uzviy aloqada bo'lib, jamiyatni hududiy tashkil etish, ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish va rivojlantirishning majmuali o'rganishi bilan ajralib turadi. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning asosiy tarkibiy qismini yirik makromintaqalar va barcha mintaqalardagi asosiy tayanch, davlatlar hamda ularning ijtimoiy- iqtisodiy geografik xususiyatlari tashkil etadi. Majmuada, jahonning hozirgi zamon siyosiy xaritasi, jahon mamlakatlarining sotsial-iqtisodiy rivojlanish darajasiga ko'ra tipologiyasi, o'tish davri iqtisodiyoti davlatlari, rivojlangan va ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar guruhlarining siyosiy, tabiiy, ijtimoiy geografiyasi, hamda xo'jalik tarkibi, sanoati, qishloq xojaligi, transport tarmoqlarining rivojlanishi, tashqi iqtisodiy aloqalari, hududiy tafovutlarining iqtisodiy-geografik tavsifi berilgan.

Fan dasturi Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning nazariy asoslarini to'liq qamrab olgan va har bir mavzu bo'yicha talabalar egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar keltirib o'tilgan bo'lib, dasturning amaliy mashg'ulot qismi bakalavrlarning nazariy jihatdan egallagan bilimini amaliy mustahkamlashga qaratilgan mavzularni o'z ichiga oladi. Berilgan metodik tavsiyalar amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim topshiriqlarini tashkil etish va o'tkazish talablariga javob beradi.

Mazkur fan dasturi Malaka talablari asosida yozilgan, o'quv rejalariga to'liq mos keladi. Ushbu namunaviy fan dasturi 60111000 – Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari ta'lim yo'nalishi bakalavr talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, fan dasturini nashr etishga loyiq deb hisoblayman.

Sh.Rashidov nomidagi SamDU
"Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya"
kafedrasi dotsenti: **O.L.Muxamedov**